

Obecný notářský úrad v Nitrianskom Pravne 1877 – 1945 (1952)

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1571_10223	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Obecný notářský úrad v Nitrianskom Pravne	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1877 – 1945 (1952)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit of description (quantity, bulk, or size)	4,03 bm (101 úradných kníh, 5 registratúrnych pomôcok, 24 škatúľ spisov)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Obecný notářský úrad v Nitrianskom Pravne	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Samotná inštitúcia notárskych úradov má históriu, ktorej začiatky nemožno tak jednoznačne ohraničiť ako u ostatných úradov. Osoba notára sa v historických prameňoch spomína už v 13. storočí. Vo feudálnom Uhorsku vykonával notár funkciu pisára alebo poradcu v niektorých dvorských kanceláriách, neskôr pôsobil v župnej samospráve, v samospráve slobodných kráľovských miest ako aj privilegovaných mestečiek. Jeho postavenie ako aj obecnú správu upravil po prvýkrát Tereziánsky urbár z 26. januára 1767 v bode IX. Dôležitým medzníkom v histórii inštitúcie notára je zákonný článok XVIII z roku 1871, na základe ktorého boli obce v Uhorsku rozdelené na veľké obce platiace si sami osobu notára a malé obce, ktoré toho schopné neboli a spájali sa s inými obcami do tzv. notárskych obvodov. Zákon zaistil notárovi	Dejiny správy pôvodcu

		<p>hlasovacie právo v obecnom výbore a ustanovil ho za člena obecného predstavenstva s platom 400 zlatých ročne. Obecným notárom bola osoba, ktorá vykonávala svoje povinnosti v jednej obci. Ďalšiu pôsobnosť, práva a povinnosti v obecnej samospráve rozšíril zákonný článok č. XXII/1886 o obecnom zriadení. Ťažisko vybavovania administratívy sa presúva z obecných (richtárskych) domov do úradovní obecných alebo obvodných notárov, ktorí boli aj naďalej volení obecnými zastupiteľstvami a platení obcami. Podľa zákonného článku č. 33 z roku 1894 sa notár stal aj štátnym matrikárom.</p> <p>V Nitrianskom Pravne pôsobil pôvodne obvodný notár a do jeho pôsobnosti patrili obce tvoriace obvod neskôršie zriadeného kľačnianskeho notariátu so sídlom v Nitrianskom Pravne, vrátane obce Tužina. Kedy boli Chvojnica, Kľačno, Malinová, Solka a Vyšehradné odčlenené, nie je možné stanoviť, pretože pramene sa v tejto otázke rozchádzajú. Keď totiž vedúci notár v Nitrianskom Pravne 10. marca 1937 navrhoval zlúčenie kľačnianskeho a pravnianskeho notariátu, odvolával sa na historickú spojitosť oboch notariátov. Podľa neho mal byť kľačniansky notariát zriadený v roku 1907. Je to rok, kedy sa obec Nitrianske Pravno v zmysle vyššie spomínaného zákona číslo 22 z roku 1886 o obecnom zriadení dožadovala priznania charakteru veľkej obce, a preto bol údajne notariát v Nitrianskom Pravne rozčlenený na dva notariáty: obecný notariát – pravnianský a obvodný notariát – kľačniansky, obidva so sídlom v Nitrianskom Pravne. Avšak I. Modrányi, prievidzsky slúžny, v roku 1894 vo vydanej knihe „Jelentés a privigyei járás belélete és a szolgabírói hivatal működéséről“ uvádza medzi existujúcimi notariátmi v okrese aj kľačniansky notariát so sídlom v Nitrianskom Pravne do obvodu ktorého patrili obce: Chvojnica, Kľačno, Malinová, Solka, Tužina a Vyšehradné. Podľa toho bol kľačniansky notariát zriadený 2-3 roky pred vydaním spomínanej publikácie.</p> <p>Po skončení prvej svetovej vojny a vzniku Československej republiky mal pre vývoj notárstva význam Zákon č. 211/1920 Zb. z. a n., podľa ktorého sa obecní a obvodní notári stali štátnymi zamestnancami. Funkciu notára vykonával štátny úradník menovaný ministrom vnútra, ktorý ho mal právo preložiť na ktorékoľvek miesto na Slovensku.</p> <p>Zákon č. 243 z 13. júla 1922 § 19 citovaného zákona vyhraňuje pomer obecného a obvodného notára k obecným orgánom takto: obecní a obvodní notári sú povinní zúčastňovať sa s hlasovaním právom všetkých zasadnutí obecných zastupiteľstiev, obecnej rady a komisií. Na zasadnutí mali notári právo veta, inak neboli členmi zastupiteľstiev. Služobne bol notár podriadený hlavnému slúžnemu a od 1. januára 1923 okresnému náčelníkovi, v okrese ktorého mal sídlo.</p> <p>Podstatný zásah do kompetencie notárskych úradov vniesol zákon č. 190/1939 Sl. z., ktorý presunul do pôsobnosti obecných a obvodných notariátov veľkú časť agendy okresných úradov. Keď sa v roku 1940 obec Tužina dožadovala vyčlenenia z kľačnianskeho notariátu a zriadenia</p>	
--	--	--	--

		<p>obecného notárskeho úradu v obci (stalo sa tak 1. januára 1942), vznikli návrhy na opätovné pretvorenie Obecného notárskeho úradu v Nitrianskom Pravne na obvodný notariát v tom zmysle, že Chvojnica mala pripadnúť k Tužine alebo k Nitrianskemu Pravnu, pričom k Nitrianskemu Pravnu mali byť pričlenené ešte obce Malinová, Solka a Vyšehradné. Pri takomto rozkúskovaní obvodu kľačnianskeho notariátu sa mal v Kľačne zriadiť osobitný notársky úrad pre jedinú obec Kľačno. Zásahom právniackej organizácie Deutsche Partei ostal kľačniansky notariát až na obec Tužina nedotknutý a Obecný notársky úrad v Nitrianskom Pravne zostal obecným notárskym úradom až do jeho zániku dňa 6. apríla 1945, kedy bola obec oslobodená Sovietskou armádou. V obci bol utvorený miestny národný výbor a na jeho prvom zasadnutí 19. apríla 1945 bola obec jednohlasne premenovaná na Nitrianske Pravno, pretože dovtedy niesla obec názov Nemecké Pravno.</p> <p>Z notárov, ktorí stáli v čele notariátu od vzniku Československej republiky do jej znovuvytvorenia v roku 1945 môžeme spomenúť Jána Roháča, ktorého v roku 1924 vystriedal Karol Holuša a ako posledného Jozefa Pritza, notárskeho tajomníka, ktorý sa však v roku 1942 dobrovoľne prihlásil k armáde (v bojoch s partizánmi zahynul) a vedenie notariátu odovzdal pridelenému kľačnianskemu notárovi Ambrózovi Aksamítovi.</p>	
3.2.3.	Archival history	<p>Po zániku notárskeho úradu boli písomnosti fondu uložené u jeho právneho nástupcu na Úrade MNV v Nitrianskom Pravne a po jeho likvidácii v júli 1950 ho spravoval Miestny národný výbor v Nitrianskom Pravne. Fond sa nezachoval úplný, predovšetkým dôverné a administratívne spisy z rokov 1944 a 1945 boli pri prechode frontu čiastočne zničené. Taktiež v dôsledku nedostatočného uskladňovania písomností na povale budovy bývalého MNV bola značná časť dokumentov znehodnotená. V roku 1957 prevzal okresný archivár Michal Tulík väčšiu časť fondu Obecného notárskeho úradu v Nitrianskom Pravne do vtedajších priestorov Okresného archívu v Prievidzi na ulici 29. augusta (dnes ulica M. Mišíka). Zvyšná časť fondu bola v roku 1962 prevzatá zamestnancom archívu Jozefom Bilčíkom, ktorý v decembri toho istého roku pristúpil k usporiadaniu fondu, vnútornému vyradovaniu a k vyhotoveniu inventára. Z fondu bol vyčlenený spisový materiál, registratúrne pomôcky a účtovný materiál z roku 1945, ktorý bol pričlenený k fondu Úrad MNV v Nitrianskom Pravne. V roku 1964 prevzal Okresný archív v Bojniciach zvyšok registratúry, v množstve 0,75 bm. V priebehu rokov 1987 a 1988 bol fond notariátu reinventarizovaný Etou Ivaničovou.</p> <p>Najbohatšou agendou úradu notára bola administratívna agenda. Všetky podania nadriadených orgánov, stránok ale aj vlastné, zapisoval notár do podacích protokolov. Spisy sa protokolovali chronologicko – numericky, pričom spisy týkajúce sa jednej veci sa pripájali k prvému číslu. Kancelársky poriadok pre obce a obecné a obvodné notariáty, vydaný bývalým ministerstvom vnútra č. 125 000/1902 B.M. pripúšťal aj abecedné protokolovanie. Tento systém nahrádzal</p>	Dejiny archívneho fondu

		index k podaciemu protokolu, ktorý sa musel viesť ku každému podaciemu protokolu. Zavedením dvoch druhov podacích protokolov sa agenda notárskych úradov delila na dve oddelenia: dôverných spisov a administratívnych spisov. Zvláštnu agendu tvorila účtovná agenda, ktorú osobne manipuloval notár, každý rok v samostatnom fascikli, zvlášť pre každú obec. Agendu tvoril v rámci roka súbor písomností (rozpočet, záverečný účet, majetkový inventár, pokladničné denníky) viažuce sa k hlavnej knihe obecného hospodárenia. Pre spresnenie evidencie došlej pošty sa viedli na notárskych úradoch doručovacie knihy a na spresnenie odoslanej pošty poštové dodacie knihy. Písomnosti boli označované prezentačnou pečiatkou s označením úradu, číslom spisu a dátumom.	
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Písomnosti archívneho fondu Obecný notársky úrad v Nitrianskom Pravne prevzal Okresný archív v Prievidzi dňa 10. júna 1957. Pod prírastkový číslom 38 bolo v prírastkovej knihe zapísaných 112 kníh, 90 balíkov a 118 fasciklov dokumentov z obdobia rokov 1885 – 1944. Nasledujúci prírastok z 5. júla 1962 zapísali zamestnanci archívu pod číslom 79 a obsahoval 87 kníh zápisníc a evidencií za roky 1903 – 1938, 9 kníh podacích protokolov za obdobie 1924 – 1944, 10 kníh indexov z rokov 1924 – 1945, 10 fasciklov dôverných spisov 1932 – 1942, 5 fasciklov bežných spisov a 5 kníh účtovného materiálu. Preberanie ďalších písomností sa uskutočnilo 27. marca 1964. Tri evidencie za roky 1920 – 1939, tri knihy dôverných protokolov 1935 – 1945, 5 fasciklov dôverných spisov z rokov 1934 – 1944 a 5 balíkov účtovného materiálu 1942 – 1944 bolo zaevidovaných v prírastkovej knihe pod číslom 147.	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and content	Zachované písomnosti notariátu siahajú až do roku 1877 a sú v dobrom stave. Správne knihy sú vo fonde zastúpené zápisnicami obecného zastupiteľstva, obecnej rady, finančnej komisie obce v počte 33 kusov, z obdobia rokov 1899 – 1944. Zápisnice obecného zastupiteľstva z rokov 1893 – 1902 chýbajú. Veľmi cenným prameňom vo fonde sú evidencie, ktoré veľa hovoria o sociálnych, finančných a obchodných záležitostiach obce. Notársky úrad viedol Evidencie domovských listov, vydaných občianskych legitimácií, Evidencie o nadobudnutí ako aj strate štátneho občianstva, stavebných povolení, spolkov, nezamestnaných, živnostníkov, cudzincov, požiarov, vojnových poškodencov a mnohé iné. Niektoré evidenčné knihy aj keď obsahujú záznamy z rokov nástupcu t. j. Úradu miestneho národného výboru v Nitrianskom Pravne boli vo fonde ponechané, pretože záznamy prevažujú smerom nadol v porovnaní so záznamami Úradu MNV. Vo fonde sa nachádza 64 kusov evidenčných kníh z rokov 1890 – 1952. Prezidiálne spisy sa zachovali z rokov 1923 – 1944 a sú uložené v jednej škatuli. Spisy administratívne uložené v 11 škatuliach sú z rokov 1885 – 1944. Z registratúrnych pomôcok sa zachovali štyri kusy dôverných protokolov bez indexov v časovom rozsahu 1924 – 1940. Z administratívnych protokolov bez indexov je zachovaný len mobilizačný zápisník z rokov 1936 – 1945. Spisový materiál fondu je možné využiť v bádateľni archívu pre poznanie	Obsah a rozsah archívneho fondu

		<p>hospodárskych, sociálnych, kultúrnych a iných pomerov v obci. V popredí sa tu vyníma činnosť politických strán (komunistickej strany) vrátane nemeckých strán (Sudetendeutsche Partei, Karpatendeutsche Partei), činnosť spolkov (Wandervögel, Adler und Falken, Verein für das Deutschtum im Ausland, Deutsche Arbeitergewerschaft, Deutscher Kulturverband) ako aj odborovej organizácie Priemyslového zväzu stavebného robotníctva. Významné sú dokumenty vzťahujúce sa na ovocinárstvo typické pre Nitrianske Pravno ako aj na hrnčiarstvo či výrobu keramiky. Osobitne treba vyzdvihnúť národnostnú otázku nemeckej väčšiny a jej postoj k ČSR v rokoch tzv. Slovenského štátu.</p>	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	<p>V spise o fonde sa nachádza informácia o vnútornom vyradovaní a hodnotení fondu zamestnancom archívu Jozefom Bilčíkom v roku 1962. Nie je známe, aké dokumenty boli z fondu vyradené.</p>	Vyradovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	<p>Očakáva sa prevzatie matričnej agendy po uplynutí lehoty uloženia.</p>	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Archívny fond je usporiadaný podľa diplomaticko – chronologickej schémy, čo znamená rozdelenie podľa diplomatických hľadísk a následne chronologické členenie. Spracovaný fond je usporiadaný a sprístupnený skupinovým inventárom v štruktúre:</p> <p>I. Knihy A. Správne B. Evidenčné</p> <p>II. Spisový materiál A. Registratúrne pomôcky</p> <p>a) dôverné b) administratívne</p> <p>B. Spisy a) dôverné b) administratívne c) obecné súdnictvo</p> <p>III. Účtovný materiál</p> <p>Súčasťou inventára je osobný, miestny a vecný register. Heslá registrov odkazujú na poradové číslo fondu a potom na inventárne číslo. Inventárnou jednotkou pri úradných knihách je jedna kniha. Pri prezidiálnych a administratívnych spisoch tvorí inventárnu jednotku jeden ročník</p>	Spôsob usporiadania

		spisov a pri účtovnom materiáli je to súbor účtovných kníh vzťahujúcich sa na jeden rok.	
3.4.1.	Conditions governing acces	prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovať so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language/scripts of material	maďarský, nemecký, slovenský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	dobrý	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	Okresný archív Prievidza v Bojniciach. Oľga Bražinová, Jozef Bilčík: Obecné a obvodné notárske úrady v okrese Prievidza I. (1869) 1871 – 1945 (1955), skupinový inventár, Bojnice, 1963, evid. č. 500. Písomnosti fondu sú sprístupnené aj v katalógu: Okresný archív Prievidza v Bojniciach. Jozef Bilčík: Obecný notársky úrad Nitrianske Pravno RH a dejiny KSČ 1887 – 1944, Prievidza, 1964, evid. č. 550.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trenčíne, pracovisko Archív Bojnice, Tehelná 18, 972 01 Bojnice	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Kópie neboli vyhotovené.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of	Okresný úrad v Prievidzi 1923 – 1945	Súvisiace jednotky

	description	Okresný národný výbor v Prievidzi (1918) 1945 – 1990 (1991) Úrad miestneho národného výboru v Nitrianskom Pravne (1940) 1945 – 1950 (1954)	opisu
3.5.4.	Publication note	Bilčík, Jozef – Obert, Štefan – Vitek Ernest. <i>Spríevodca po okresných archívoch v Nitre, Prievidzi a Topolčanoch</i> . Bratislava: Slovenská archívna správa, 1975, 542 s. <i>Informatívny spríevodca štátnych archívov Slovenskej republiky II/2</i> . Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, odbor archívnictva a spisovej služby, 2001, 346 s. Kolektív autorov: <i>Monografia Nitrianske Pravno</i> . Martin: Neografia, 2018, 378 s. Kolektív autorov: <i>Nitrianske Pravno 1335-1985</i> . MNV Nitrianske Pravno, 1985, 245 s. Kolektív autorov: <i>Tužina, dedina storakých remesiel</i> . Martin: Neografia a.s., 2018, 199 s. Lacko Richard a kol.: <i>Malinová</i> . FOMI s. r. o., 2009, 159 s.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Fond spracovali a skupinový inventár k fondu vyhotovili v roku 1963 zamestnanci archívu Jozef Bilčík a Oľga Bražinová. Pri spracovávaní a sprístupnení fondu boli dôverné a administratívne spisy s registratúrnymi pomôckami a účtovný materiál z roku 1945 zaradené do fondu Úrad miestneho národného výboru v Nitrianskom Pravne. Fond notárskeho úradu bol v rokoch 1987 – 1988 reinventarizovaný Etou Ivaničovou. Opis fondu vyhotovila Eliška Kolečanská na základe evidenčného listu archívneho fondu a informácií obsiahnutých v archívnych pomôckach uvedených v kapitole Vyhľadávacie pomôcky.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	28. 01. 2022	Dátum vyhotovenia opisu